

Jäteneuvojat ovat kunnissa ja kuntayhtiöissä toteuttamassa lakisääteistä palvelutehtävää. Asukkaita opastetaan jätteen synnyn ehkäisyyn, lajitteluun, hyötykäyttöön ja kierrätykseen. Käytännön ohjeiden lisäksi työssä uppoudutaan joskus myös syvällisiin keskusteluihin kuntalaisten kanssa.

MIKKO TERÄVÄ

Jäteneuvoja

INNOSTAA, SELITTÄÄ JA PERUSTELEEE

■ ”Jäteneuvoja on ikään kuin hyvällä asialla liikkuva matkasaarnaaja, joka tekee ympäristön kannalta tärkeää työtä valistamalla ihmisiä ja antamalla kipinän tehdä oikeita valintoja. Siitä, miten ihmiset lopulta käyttäytyvät, ei voi ottaa vastuuta, mutta ainakin voi itse kokea tekevänsä merkityksellistä työtä”, tamperelainen jäteneuvoja **Erkki Piippo** miettii.

”Myyntityössä asiakkaille tarjotaan joskus tarpeetontakin, mutta tässä julistamisessa ei ole mitään turhaa! Kaikkihan ovat samaa mieltä päämäärästä: ympäristön ja sitä kautta terveyden suojelusta.”

Piippo on neljäsosa Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n asukasviestinnän tiimistä, johon kuuluvat myös viestintäpäällikkö **Sinikka Jalo**, neuvoja **Päivi Koro** ja tiedotussihteeri **Maarit Hiltunen**. Käytössä on monipuolinen viestinnän paletti: tiedotuslehti, esitteet, vuosikalenteri, palveleva puhelin, kotisivut, messuesittelytymiset sekä koulutus- ja esittelytilaisuudet erilaisille ryhmille.

Eri tavoilla jäteneuvonta tavoittaa tuhansia pirkanmaalaisia vuosittain. Eniten yhteydenottoja tulee puhelimitse, mutta hyvänä kakkosena on netin kautta tapahtuva tiedotus.

”Kotisivun kautta tulee noin 350 kysymystä vuosittain. Kysy nettineuvojalta -palsta on kasvattanut suosiotaan, mutta puhelinsoittoja tulee edelleen 7–10 kappaletta päivittäin. Merkittäviä toimintamuotoja ovat myös jäteneuvoaiheiset luennot ja tutustumiskäynnit jätteenkäsittelykeskuksiin. Esittelyjä ja neuvontakäyntejä on hieman yli sata vuosittain. Valtaosa on oppilaitosten tilaisuuksia, mutta myös erilaisia aikuisryhmiä, kuten yhdistyksiä, palvelaan”, kertoo Päivi Koro.

Vakiokysymyksiä ja vaikeampaa

Puhelin- ja nettipalvelun peruskysymykset liittyvät jätteiden lajitteluun ja keräyspisteisiin. Vuodenajan mukaan kysytään keväisin risuista ja syksyllä omenoista, tai kompostoinnista: mikä mättää, kun komposti haisee tai ei lämpene. Entä mihin ajetaan, kun peräkärri on täynnä remonttijätettä?

Kulutustottumukset näkyvät nopeasti – kun

kotitaloudet massoina vaihtavat kuvaputkitelevisioita littanoihin, kysytään neuvoilta lähintä SER-keräyspistettä.

Helppojen kysymysten lisäksi jäteneuvoja tentataan tuon tuosta vaikeammilla aiheilla. Yhdessä asukkaan kanssa saatetaan silloin pohtia syvällisesti kuluttamisen ja kierrätyksen filosofiaa ja taloudellisia reunaehtoja.

”Puhelimessa voi vastata lisäkysymyksiin ja harrastaa pohdiskelua, mutta sähköpostikysymyksiin on välillä todella haasteellista vastata lyhyesti niin, että tavallinen kuluttaja ymmärtäisi ja että vastaus tyydyttäisi”, sanoo Piippo.

Tiedon taso vaihtelee

Yhteydenotoissa näkyvät myös alueelliset erot. Pirkanmaan Jätehuollon 21 kunnan alueella asuu 400 000 ihmistä, joista valtaosa elää tiiviillä Tampereen seudulla. Alueen harvaan asutuilla reunoilla asuu 100 000 pirkanmaalaista. Jätehuoltomaksut ja -palvelut eivät etäisyyksien vuoksi käy yksin tiiviin ja harvan seudun välillä, mikä aiheuttaa välillä kipakkaa palautetta.

”Harvaan asutulle seudulle haluttaisiin yhtä hyvät lajittelumahdollisuudet kuin suurkaupunkiin. Pieniin maaseutukuntiin saatetaan toivoa maitopurkkien erilliskeräystä, kartongin keräystä ja ehkä biojätteidenkin keräystä. Silloin joutuu miettimään, mikä ympäristöhyötyä eri jätelaatujen pienten määrien keräämisessä ja kuljettamisessa on, ja miten jonkun hyötyjätteen kerääminen voi kuormittaa enemmän kuin mitä materiaalista tulee hyötyä”, sanoo Maarit Hiltunen.

Neuvoja on esimerkiksi joutunut toppuuttelemaan kuntalaista, joka mielihyvin olisi ajanut maitopurkkiansa kanssa lähimpään erilliskeräyspisteeseen 50 kilometrin päähän.

Omakotiasujat ovat usein hyvin tietoisia jätteenhuollon käytännön toiminnasta, koska he joutuvat itse järjestämään kiinteistönsä jätteenhuollon. Toisaalta taloyhtiöissä asukkaat saattavat olla hyvinkin tietämättömiä ja luulla, että koko jätteenhuolto rahoitetaan verovaroin. Myös jätteen tuottajavastuut ovat monelle uusia asioita. Toisaalta valistuneemmat saattavat ihmetellä, miksei huonekaluissa ole tuottajavastuuta.

■ ”Neuvojan työkenttä on vaihteleva, sillä jätteenhuolto ja sitä ohjaava lainsäädäntö kehittyvät kaiken aikaa. Vanhoihin, vuosikymmen sitten opittuihin asioihin ei voi jämähtää, vaan monessa suhteessa on jouduttu miettimään näkemykset uusiksi. Näin on käynyt esimerkiksi jätteen energiahyötykäytön osalta”, sanovat tiedotussihteeri Maarit Hiltunen, neuvoja Päivi Koro ja neuvoja Erkki Piippo. Pirkanmaan jätteenhuollon omasta tiedotuslehdessä löytyy tuttuja kasvoja.

”Yksi vaikeasti mielletävä ja hyviä perusteluja vaativa kysymys on kiinteistökohtaiset jätemaksut: omakotitalosta ja mökistä joutuu kummastakin maksamaan jätemaksun, vaikka kiinteistöillä ei asuta yhtä aikaa”, toteaa Piippo.

Lasten kautta perheisiin

Pirkanmaalla, kuten monella muullakin alueella Suomessa, on jätteenhuollon yhdeksi painopisteeksi valittu lapset ja nuoret. Nukketeatterituotannoilla on jätteenhuollon maailmaa avattu päiväkotijätkä- ja esikouluikäisille laulun, leikin ja sadun keinoin. Peruskoululaisille on valmisteltu luokka-asteittain tehtäväpaketteja, joiden kautta tutustutaan eri jätelajeihin, kierrätykseen ja roskaantumisen ehkäisyyn.

”Lapsista tulee tulevaisuuden päättäjiä ja kulluttajia. Ja ympäristöasiat kuuluvat jo koulujen opetussuunnitelmiinkin. Opettajat osaavat jo kysyä meiltä materiaalia ja esittelytilaisuuksia”, kertoo Koro.

ELOKUVAPROJEKTI HAASTOI KOULULAISET MIETTIMÄÄN

■ Pirkanmaan peruskoululaiset haastettiin lukuvuoden käynnistyessä viime syksynä elokuvaprojektiin, jonka ideana oli saada nuoret tekemään lyhytelokuvia aiheesta ”kulutus ja kulutuksen vaikutus ympäristöön”. Leffahaasteeseen vastasi yhdeksän yläkouluu, joista valmistui yhteensä 21 lyhytelokuvaa.

Projektikoordinaattori kiersi kouluilla opettamassa ympäristötietoutta ja avustamassa elokuvien toteutuksessa. Parhaat elokuvat esitettiin omassa Kelaa vähän -kilpailusarjassaan Tampereen elokuvajuhlilla maaliskuussa. Palkituissa elokuvissa käsiteltiin muun muassa kulutustottumusten muutosta ja kulutuskriittisyyttä animaation ja dokumentin keinoin.

Kinossa on koukkua

Pirkanmaan Jätehuollossa toista kertaa toteutettuun elokuva- projektiin ollaan tyytyväisiä, sillä tällä tavalla saadaan aktivoitua viestinnän näkökulmasta haasteellinen yläkouluikäisten ryhmä. Kun alakoululaiset vielä tarttuvat uusiin tiedon siemeniin innolla, on muutamaa vuotta vanhemmilla koululaisilla jo omia vahvoja näkemyksiä. Kun ykkös-kakkosluokkalaiset osoittavat innostuksena selvästi, on yläkouluilaisista vaikea nähdä, miten he asiat kokevat.

”Elokuva tehdään vapaasti, mutta me annamme aiheen. Jos elokuvalla haluaa jotain sanoa, täytyy aihe ensin osata ja opiskella”, kertoo neuvoja Erkki Piippo lyhytelokuvan koukkua.

”Nuoret kokevat, että kyseessä on elokuvaprojekti, vaikka todellisuudessa leffa on sivutuote, jolla koululaiset saadaan pohtimaan kuluttamiseen ja jätehuoltoon liittyviä asioita. Nuorilta on tullut hyvää palautetta: on koettu, että tämä on mukava tapa opiskella.”

MIKKO TERÄVÄ

Kuinka hyvin viesti menee lapsille perille?

”Enemmän on kyse siitä, että pyritään antamaan kipinä ja ohjaamaan ymmärtämään se, että jätehuollosta kantaa vastuuta jokainen. Päiväkoti- ja alakouluikäiset imevät vaikutteita ja ottavat kerrotun tosissaan, ja ehkä vievät kysymyksiä kotiin. Päiväkodeille suunnatun nukketatteriesityksen jälkeen kuulumme, kuinka lapset olivat kovistelleet vanhempiaan: miksi meillä ei käyttyädytä niin kuin näytelmässä tehtiin. Lasten kautta kodeissa herää keskustelua”, on Piippo huomannut.

Jäte on kestoaihe

Kansalaisten tiedon tarvetta ei Pirkanmaalla-kaan ole saatu jätehuoltoyrityhtiön yli kymmenen vuoden aikana tyydytettyä, sillä jätehuoltojärjestelmä kehittyä ja ihmiset tuottavat jätettä aina vaan enemmän. Viime aikoina on keskusteltu muun muassa Hämeenkyrön jätteenpolttolaitoksesta ja Tampereen roskaantumisesta. Jäteneuvojat syöttävät tiedotusvälineille myös omia juttuideoitaan, jotka joskus menevät hyvin läpi, joskus eivät.

”Varsinkin paikallislehdet jatkavat tiedotteiden perusteella oma-aloitteisesti omien juttujensa tekoa. Esimerkiksi jättepuoleiden siisteys on aihe, johon säännöllisesti voidaan laittaa yleisönosastolle vastauksia”, kuvailee Hiltunen.

”Jätehuolto on edelleen yllättävän suosittu aihe lehdistössä. Toimiala on sinänsä mielenkiintoinen, että jäte ja roskaantuminen puhutlevat jatkuvasti”, miettii Piippo.

ARI RANNISTO

■ Kangasalan Pikkolan koulun Petri Seppälä, Alekski Paavilainen ja Riku Mäki tarttuivat Pirkanmaan Jätehuollon haasteeseen tehdä lyhytelokuva kuluttamisen vaikutuksista ympäristöön.